

Korku Çağı: Terör, Salgın ve Mülteciler

Ali Zafer Sağıroğlu

Öz: Küresel tarihi akışa yön veren terör, salgın ve mülteci meseleleri diğer pek çok olgunun yanında önemli bir korku kaynağı olarak çağın bireysel ve toplumsal hayatına yön vermektedir. 21. yüzyılın başlarında üç olgunun toplumsal bir korku kaynağı haline nasıl dönüştüğü sorusu bu çalışmanın temel sorunsalıdır. Bu çalışmanın birinci amacı; çağın toplumsal hayatına korkunun ne şekilde etki ettiğini terör, salgın ve mülteci olguları üzerinden okumaktır. İkinci olarak bu üç olgunun, bağımsız olduğu kadar birbirleri ile bağlantılı olarak da nasıl bir toplumsal korku inşa ettiğini ve aralarındaki ilişkiyi açıklamaktır. Konu edinilen üç olgunun insanları daha fazla kontrol kaybı hissine sürüklediği bunun devamında paradoksal biçimde kontrol etme arayışının arttığı savunulmaktadır. Kontrol arayışı çeşitli aktörler tarafından üretilip kendine özel bir söylemi olan korku dili tarafından inşa edilmektedir. İnsanların sevk ve idaresi için önemli bir aygıtı dönüşen korku kaynakları sadece iktidar sahipleri için değil iktidar talipleri için de kusursuz bir araç haline gelmektedir. Çalışma, 2000 sonrası meydana gelen terör, salgın ve mülteci olgularının arasındaki korku bağlamlı ilişkiyi bütüncül biçimde analiz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Duygu sosyolojisi, korku, korku siyaseti, terör, pandemi, covid-19, mülteci.

Abstract: Social scientists have defined modern times by different names and fear is one of them. As the driver for the historical flow in global range besides many other phenomena terror, epidemic and refugee issues direct the individual and social life of the age as a source of fear. This study aims to read how fear affects the social life of the time through the fear of terrorists, epidemics, and refugees. Secondly, it is to clarify what kind of fear is being constructed by these phenomenons and what is the interaction between them. Seeking control is constructed by a peculiar language produced by various actors, fear sources, which turn into an important device for the management and administration of people, become a perfect tool not only for those in power but also for power pretenders. Consequently, realistic or unrealistic sources of fear mutually feed the pursuit of control and the politics of fear.

Keywords: Sociology of emotion, fear, politics of fear, terror, pandemic, covid-19, refugee.

 Dr. Öğr. Üyesi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. alizaferus@yahoo.com

 <https://orcid.org/0000-0002-9047-1839>

 © İlmi Etüdler Derneđi
DOI: 10.12658/M0642
insan & toplum, 2021.
insanvetoplum.org

 Başvuru: 19.04.2021
Revizyon: 03.06.2021
Kabul: 30.06.2021
Online Basım: 1.10.2021

Giriş

21. yüzyıla ait toplumsal olguları farklı kavramsallaştırmalarla açıklamaya çalışan sosyal bilimciler olmuştur. Castells (2013) etkileşimin gücüne dikkat çekmek için “Ağ Toplumu”, Lyon (2001) “Gözetim Toplumu”, Beck (2019) “Risk Toplumu” demeyi tercih etmiştir. 21. yüzyıl ve hemen öncesi ile başlayan dönemler “Öfke Çağı” (Mishra, 2017), “Göç Çağı” (Castles vd., 2014), “Terör Çağı” (Hayden, 2016) gibi farklı kavramsallaştırmalar ile isimlendirilmiştir. Aynı dönemleri “Güvensizlik” (Denney, 2009) veya bir “Korku Çağı” (Bauman, 2006) olarak tanımlayanlar da olmuştur. Korku olgusu sadece sosyal bilimcilerin değil Kafka’dan Camus’a kadar birçok edebiyatçının da ilgisini cezbetmiştir. Bu girişimlerin hiçbiri tek başına çağı tanımlamayı hedeflemez. Her biri toplumsal hayatın bir başka yönüne işaret eden kavramsallaştırmalardır ve diğerinin gerçekliğini ortadan kaldırmaktan ziyade toplumsal olguları daha iyi anlamak için farklı perspektifler sunmaktadır. Çağa dair kavramsallaştırma çabalarının amacı, ilgili kavramların küresel boyutta merkezî bir yer edinme eğilimini vurgulamaktır (Castles vd., 2014, s. 5).

Mezarlıktan geçerken duyulan kaygının, karanlığın içinde ansızın havalanan bir kuşun kanat sesi ile korkuya dönüşmesi gibi bugün kaynağı belirsiz ve uzak görünen kaygı kaynakları yanında ve bunun bir adım ötesinde somut tehlikelerden kaynaklı korkular ile birlikte yüz yüze gelmiş bulunmaktadır. Dünya, Beck’in kaygı kavramı etrafında çizdiği “Risk Toplumu”nun (2019) bir adım daha ötesine geçmiş görünmektedir. Neredeyse dünyanın hemen her bölgesi terör, salgın veya mülteci “tehdit”leri ile karşı karşıyadır ve kaygı korkuya dönüşmüştür. Güvenlik, tıp, sınır teknolojisi gibi alanlardaki gelişmelere rağmen korkunun etkisinin ve yayılımının önüne geçilememektedir. Genel olarak insan türünün “göz kamaştırıcı bir başarısı” olarak alkışladığımız bu teknik ilerlemenin diğer yansımalarını göz ardı etme eğilimindeyiz. Ancak gelişen teknik ve teknolojik vasıtalar yolu ile insanlar arasında etkileşim geçmiş zamanlara nispetle çok daha ilerlemiş görünüyor. Artan hız ve yaygınlık gücü, korkunun her çağda olduğundan çok daha fazla etkili olmasına neden olmaktadır. Özellikle “gelişmiş” ülkelerin ve refah toplumlarının bu üç olgudan uzak kalmaları mümkün değildir. Haddizatında somut tehditlerin yarattığı korkunun etkisi, refah toplumlarında diğer toplumlardan çok daha derin ve sarsıcı olarak gözlemlenmektedir.

Giddens’in (1990, s. 64) uzak yerelliklerin birbirine bağlanarak dünya genelinde sosyal ilişki ağlarının oluşması ve yerel olaylardan tüm dünyanın aynı zamanda da küresel boyutta gelişen olaylardan en ücra yerel bölgelerin dahi etkilenmesi olarak kavramsallaştırdığı küreselleşme, korkunun yeni tezahürlerini anlamak için elverişli bir kavramdır. Basit anlamı ile failer arası bağlantılılığı işaret etse de geniş anlam

çerçevesi ile küreselleşme, insan ilişkilerinin organizasyonunda bir dönüşümün temelini oluşturan mekânsal-zamansal değişim süreçlerine atıfta bulunur. Önceki zamanlardan farklı olarak küreselleşmenin dönüştürücü gücünü okumak için şu dört unsur aranmalıdır: Yayılım, yoğunluk, hız ve etki. Bu tür geniş uzamsal bağlantılara atıfta bulunmadan terimin açık veya tutarlı bir formülasyonu yapılamaz (Held vd., 1999, ss. 14-15).

21. yüzyılın ilk yirmi yılında bu çalışmanın konu edindiği üç olgunun ürettiği korkuların öncekilerden farklı olduğu odak doğrudan korkunun kendisi kadar korkunun sonuçları ile ilgilidir. Küreselleşme, korkuya farklı boyutlar katmaktadır. Her şeyden önce korkunun “yayılımı” önceki hiçbir dönemde kıyaslanamayacak ölçüde ilerlemiş görünmektedir. İkincisi, her ne kadar korku kaynakları aynı veya benzer olsa da bunların çağa mahsus yeni formları, boyutları ve buna bağlı artan bir “yoğunluğu” ortaya çıkmaktadır. Üçüncü olarak modern korkuların “hızı” öncekilere göre çok daha yüksektir. Son olarak yeni formlarda kendini gösteren korku kaynağı olgular arasındaki etkileşim toplamda her birinin ürettiğinden daha büyük korkular üretmektedir. Bu anlamda “etki” gücü çok daha yüksek bir hal almaktadır.

Massey, zaman-mekân sıkışmasının (Harvey, 1990) sadece küreselleşme ile ilgili boyutunun değil toplumların üzerindeki etkisinin de düşünülmesini önermektedir (Massey, 1994). Küreselleşmenin toplumlar üzerindeki etkisi, toplumsal olguların hız ve yaygınlaşma etkisinin genişlemiş olmasıdır. Günümüzde insanlar pek çok konuda tek ve yekpare bir varlık gibi refleksler verebilmektedir. Bu nedenle dünyanın bir ucunda çıkan bir olgunun açık/kapalı, görünen/görünmeyen güçlü etkilerini “en uzak ve ücra” yerlerde görmek mümkündür.

Bu çerçevede korku ve korku kültürü de aynı etkileşim ağı üzerinden dünyanın farklı bölgelerine transfer olabilmektedir. Burada korkuya kaynaklık eden herhangi bir olguya dair yaratılan algının etkisi, korkunun kaynağından daha büyük olabilmektedir. Diğer bir deyişle günümüzde pek çok konuda olduğu gibi toplumsal korku kaynağı olan olguların da “şüyu vukuundan” daha etkilidir. Hız ve yaygınlık, korkunun küresel çapta etkisini tarihin herhangi bir zamanından çok daha güçlü bir biçimde dolaşıma sokmaktadır. Muhtemelen gelecekte bu hız ve yaygınlık geliştikçe ona bağlı olguların etkisi de artarak devam edecektir.

Bu üç olgudan başka korku kaynağı yoktur denilemez ancak bu çalışma, yaygın ve etkili biçimde 21. yüzyıla has biçimde üç olgunun nasıl korku ile ilişkili olduğunu ve aralarındaki etkileşimin gücü ile toplamda nasıl daha büyük bir korku kültürü oluşturduğunu konu edinmektedir.

Korku kaynakları 21. yüzyılda öncekiler ile benzerlikler göstermektedir. Ancak bunların etki gücü önceki zamanlara göre çok daha yüksektir. Terör, pandemi ve mülteci olgularının 2000'lerden sonra ortaya çıkan formları ve bunların arasındaki ilişki, çalışmanın temel konusudur. Bu çalışmada, 11 Eylül 2001 tarihinde New York'ta Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan saldırıların devamında gelişen olaylar, özellikle 2000'li yıllardan sonra ivme kazanan küresel düzensiz göç hareketleri ve 2000'lerden sonra görülen coronavirüs ailesi pandemik salgın hastalıklar üzerinden çağın ilk çeyreğinde iz bırakan olayların toplumsal etkileri anlaşılmasına çalışılmaktadır. Daha önceki çalışmalarda da terör, salgın hastalıklar ve mülteciler korku ile ilişkilendirilmiş olsa da bu çalışma, üçünün arasındaki etkileşimin hem birbirlerinden kaynaklı hem de toplamda korku olgusunu nasıl öne çıkardıklarını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bunu yaparken öncelikle anılan üç olgunun nasıl bir tarihî seyir izlediğinin arka planı çerçevelendirilmiş ve üç başlık üzerinden üç olgunun nasıl işlediği anlaşılmasına çalışılmıştır. İlk başlıkta korku kaynağı olguların modern toplumların kontrol kabiliyetlerini nasıl zayıflattığı incelenmiştir. Ardından çeşitli toplumsal etkileşim zeminlerinde “korku dili” olarak tanımlanabilecek bir iletişim zeminin ve bunun devamında bu dilin toplumların sevk ve idaresinde nasıl kullanıldığının analizi, çalışmanın son iki başlığının konusudur.

21. Yüzyılın Korku Kaynaklarının Arka Planı

9/11; bir tarihin küresel anlamda bir “marka” çağrışımı yaptığı ve “dönüm noktası” ifadesi ile bu kadar sık kullanıldığı çok az tarih vardır. 11 Eylül 2001 yılında ABD’de dört farklı tarifeli uçak ile üç farklı bölgede “terör saldırıları” gerçekleştirildi. Saldırıların ikisi ABD ekonomisinin sembollerinden biri olan Dünya Ticaret Merkezi ikiz kulelerine, biri Pentagon’da bulunan Savunma Bakanlığı karargâhına yapıldı. Dördüncü uçak ise hedefine ulaşmadan düştü. Saldırılarda 100 milyar dolardan fazla maddi kayıp meydana geldi. 2.996 kişi hayatını kaybetti ve 25.000’den fazla insan yaralandı (Morgan, 2009, s. 222). Saldırıların üzerinden birkaç gün geçtikten sonra kamuoyuna yaptığı konuşmada dönemin ABD başkanı G. W. Bush, “Terörle Savaş” ilan etti ve bir ay sonra “koalisyon güçleri” El Kaide’nin merkezi Afganistan’a saldırdı. Aradan çok geçmeden 2003 yılında Saddam Hüseyin’in -sonradan gerçek kanıtlara dayanmadığı anlaşılan- bir kitle imha silah programı yürüttüğü propagandası üzerinden Irak işgal edildi. Watson Üniversitesi tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre ABD tarafından “teröre karşı savaş” kampanyasından sonra 37 milyon insan evlerinden yurtlarından edildi ve mülteci durumuna düşürüldü (Vine vd., 2020, s. 1).

9/11 olayından sonra terör saldırıları sadece ABD ile sınırlı kalmadı. Bali (2002), Kazablanka (2003), İstanbul (2003), Madrid (2004), Londra (2005), Cezayir (2007), Toulouse ve Montauban'de (2012) gerçekleşen saldırılar, terörün âdeta bir "salgın" gibi başta gelişmiş Batı toplumları olmak üzere dünyanın çeşitli bölgelerine yayıldığını gösterdi. 2000 yılında rapor edilmiş dünya genelinde ortalama 2000 civarında terör saldırısı varken 2006'da bu sayı 10000'in üzerine çıktı (IEP, 2015, s. 97). Artan ve yayılan bu şiddet dalgasını, 9/11 saldırılarına verilen tepkilerin tam da terörün beklediği siyasi sonuçları beraberinde getirdiğinin bir kanıtı olarak okumak mümkündür.

9/11 saldırılarının etkileri siyasi alanın ötesinde kültürel ve toplumsal hayatta da birtakım izler bırakmıştır (Matthew, 2009). Farklılıklara saygı ve çokkültürlülük olguları tartışmalı bir hale dönüşürken göçmenleri bir güvenlik ve kültür tehdidi olarak değerlendiren göçmen ve İslam karşıtı partiler yükselişe geçmiştir (Castles vd., 2014, s. 6). Başka bir terör atağı korkusunun neden olduğu paranoya, kaygı bozukluğu başta Amerikan toplumu olmak üzere birçok refah toplumunda "epidemik" bir hal almıştır. Amerika'da Müslümanlara karşı gerçekleştirilen nefret saldırıları 2001 öncesine kıyasla 10 kat artış göstermiştir. Terör korkusu, göçmenleri özellikle mültecileri korkunun öznesi haline dönüştürmüştür. 2016 yılında Pew Research Center tarafından Avrupa genelinde yapılan bir araştırma, terör ile mülteciler arasında oldukça yaygın düzeyde bir ilişki kurulduğuna inanıldığını göstermektedir. Avrupalıların ortalama %59'u gelecekte mültecilerin ülkelerindeki terör olaylarını artırmamasından endişe duyduklarını ifade etmişlerdir (PEW, 2016). Daha önemlisi birçok insanın zihninde terör olayları mülteciler ile özdeşleşir hale gelmiştir (Gale, 2004, s. 333).

Aradan geçen yirmi yılın ardından onca "terörist avına" rağmen terörün sona erdiği söylenemez. Tam aksine âdeta bir "pandora kutusu" etkisi ile 9/11'den sonra dünyanın hemen her yerinde terör ve terörist tanımının çeşitlendiği, pek çok otoriter rejimin muhaliflerini "terör tehdidi" ile yaftalayıp şeytanlaştırdığı görülmektedir. Terör korkusu bugün otoriter rejimler için eşsiz bir "manivela" haline dönüşmüş görünmektedir.

Bu çalışmanın korkunun kaynağı olarak çerçevesini çizmeye çalıştığı ikinci olgu, pandemik salgın hastalıklardır. Tarih boyunca çok yaygın biçimleri ile görülen virüs kaynaklı bulaşıcı hastalıklar yeni bir olgu değildir. Ancak salgınlar iki açıdan çağımızda daha büyük bir tehdit haline gelmiştir. Birincisi, DSÖ'ye göre günümüzde enfekte gücü yüksek bir virüsün dünyanın bir ucundan diğerine ulaşma hızı 36 saate kadar kısalmıştır (WHO, 2019, s. 15). Virüslerin, tarihin daha önceki hiçbir çağında görülmemiş yeni özelliği, yayılma hızının artmasıdır. İkinci özelliği, bir önceki ile

bağlantılı olarak öldürücü bir virüsün haberinin ve etkilerinin yayılma hızı kendisinin yayılma hızından daha yüksektir. 2019 yılının son günlerinde Çin’de ölümlere neden olan Covid-19 salgınında hayatını kaybedenlerin video ve görüntüleri bir anda tüm haber ve sosyal medya kanallarında yayılmıştır. Yolda yürürken ansızın yere düşüp bayılan, yoğun bakım ünitesinde solunum cihazına bağlı halde can çekişen insanlar, hastaneler, karantina görüntüleri ve diğerleri, virüsün pandemiye dönüşmesinden önce korkusunun ve panik havasının tüm dünyaya yayılmasına neden olmuştur.

Kökenleri antik çağlara kadar uzanan ve bilim insanlarının 1960’lı yıllardan beri tanıdığı koronavirüs çeşitli biçimlerde ve formlarda kendini gösteren virüs ailesinin genel ismidir. 2019 yılının son aylarında Çin’de çıkan ve en son formu olan Covid-19 ise hem yüksek bulaşıcılık kabiliyeti hem de ileri yaşlarda olanlarda ölümcül etkisi yüksek olduğu için kısa sürede dünyayı etkisi altına almıştır. Aslında korona ailesinin diğer üyeleri SARS-CoV (2002) ve MERS-CoV (2012) formundaki korona ailesi üyeleri daha önce de pandemik salgına dönüşmüştür. Bu nedenle Covid-19, teknik olarak 2019 N-CoV veya SARS-COV-2 olarak da isimlendirilmektedir. DSÖ’nün 2019 sonlarında yayınladığı bir raporda gelecek salgının tahmin edilenden çok daha yaygın ve ağır etkileri olabileceği şeklinde uyarıları (WHO, 2019) olmasına rağmen bu konuda hiçbir önleyici tedbir alınmamıştır.

Salgın hastalıkların korku kaynağı olması sadece salgınların kendisi ile sınırlı değildir. Salgınlar, bioterör denilen bir terör saldırı biçimi ile sıklıkla ilişkilendirilmektedir (Preston, 2002). Çoğu komplo teorisi olmakla itham edilse de bu türden bir olasılık büsbütün görmezden gelinemez. Her ne kadar -yerli veya yabancı- hareket eden herkesin salgınların yayılmasında etkisinin olduğu bir gerçekse de pek çok toplumda bir “günah keçisi” olarak göçmenler özellikle mülteciler hakkında salgın hastalıkları taşıdıkları ve yaydıkları yönünde temelsiz bir ön yargı mevcuttur (Erdoğan ve Semerci, 2019, s. 66; Sağiroğlu ve Yılmaz, 2021. s. 186).

Mülteci, göçmen gibi hem hukuki hem de siyasi bir kavramdır. Mültecilik, ülkelerin belirledikleri koruma rejimleri çerçevesinde koydukları ilkelere göre haklı ve gerçek sebeplere dayalı olarak ölüm, işkence vb. korkulardan dolayı başka bir ülkeden siyasi sığınma talep edenlere verilen bir hukuki koruma statüsüdür. Diğer taraftan ülkelerin hukuki siyasaları ne olursa olsun sosyolojik anlamı ile bir yere zorla göç etmek zorunda kalanlara da mülteci denilmektedir. Ekonomik göçmenlerden farklı olarak zorunlu göçmen olarak mültecilerin toplumsal ve siyasal etkileri çeşitli biçimlerde izlenebilir. Mültecilere karşı ilk aşamada “merhamet” duygularının ağırlıklı olduğu tutum ve davranışlar zamanla düşmanca bir yöne doğru evrilebilmektedir. Pek çok düşmanlığın altında olduğu gibi yabancılara karşı düşmanca olan bu tavırların ar-

kasında yatan temel etken de korkudur. Türkçeye “yabancı düşmanlığı” olarak çevrilen zenofobia (*xenophobia*) kavramının tam karşılığı “yabancı korkusu” olmalıdır. Çoğunlukla çeşitli aktörler tarafından üretilip yayılıma sokulsa da aslında yabancı korkusunun insanın doğasında “bilinmeyene” veya “tanınmayana” karşı duyulan temel bir içgüdüden kaynaklandığını hatırd tutmak gerekir.

21. yüzyıl insan hareketlilikleri açısından özellikli bir döneme işaret etmektedir. Castles ve arkadaşlarının da artan bu hareketliliğe işaret etmek üzere “Göçler Çağı” (2014) dönemselleştirmesi bu duruma işaret etmektedir. 1970 yılında 84 milyon göçmen stoku tüm dünya nüfusunun %2,3’ünü oluştururken 2019 yılında 272 milyonu aşan göçmen sayısı tüm dünya nüfusunun %3,5’ine tekabül etmektedir (IOM, 2020, s. 3). Yerinden edilmiş insanların sayısı ise 2020 yılı itibarı ile 80 milyonu aşmış görünmektedir ve bunların kabaca 26 milyonu hukuki olarak mülteci statüsündeki insanlardan oluşmaktadır (UNHCR, 2020, s. 6). Ekonomik göçmenlerin aksine tüm mültecilerin %85’i gelişmekte olan ülkelerde kendilerine sığınacak bir yer bulabilmiştir. 2010 sonrası istatistikler, dünyadaki mülteci stokunun on yıllık bir süreç içerisinde 40 milyon seviyelerinden dramatik bir artışla 80 milyona eriştiğini göstermektedir. BM Mülteciler Yüksek Komiseri Filippo Grandi’nin ifadesi ile “bugün meydana gelen zorla yerinden edilmelerin sadece eskisinden daha geniş bir alana yayılmasına değil, aynı zamanda artık kısa dönemli ve geçici olgular olmadığına dair değişen bir gerçekliğe şahitlik ediyoruz” (UNHCR, 2020, s. 6).

Çoğu toplumda “ekonomik” ve “zorunlu” göçmenler arasında haksızca bir ayırım yapılsa da her iki kategoriden yabancılara karşı dostça olmayan tutum ve davranışların, buna bağlı politikaların yaygınlaştığı görülüyor. Ekonomik göçmenlerin toplumlara katkı sağladıkları argümanı bu kategoriden göçmenlere karşı bir bariyer olarak tepkileri azaltmayı veya yumuşatmayı sağlasa da zorunlu göçmenlere karşı olan “nefretin” karşısında aynı işlevi gördüğü söylenemez. Artan insan hareketlilikleri içinde zorla yerinden edilenlerin ekonomik saikler ile hareket edenlere nispetle daha aritmetik bir artış göstermesi de onların daha görünür olmalarına sebep olmuş olabilir.

Sayısal olarak artan insan hareketliliklerinin yanında göçmenlerin hareket kabiliyetlerinin de artması, yabancılara karşı korkunun yükselmesinde etkili olmaktadır. Bugün Avrupa gibi gelişmiş ülkeler, Pakistan ve Afganistan gibi dünyanın diğer ucundan binlerce insanın kendine doğru düzensiz yollardan yönelmesini engelleyememektedir. Diğer taraftan sınırların yüksek duvarlarını aşarak ülkeye giren insanların görüntüleri her gün medyanın en öne çıkan haberleri arasında yerini almaktadır. Sınırı geçmeye çalışan mültecilerin medyadaki temsilinin bir “kaleye saldıran düşman askerlerinin” yarattığı imgeden ne kadar farklı olduğu söylenebilir?

Modern bir kavram olarak mültecilik, ulus düşüncesinin mefhumu muhaliflerinden biri olarak algılanmaktadır ve iletişim kanallarının hızlı ve etkili dolaşım kabiliyetleri sayesinde oldukça güncel ve dinamik bir korku kaynağı haline gelmektedir.

Artan terör eylemleri, göçmenlere karşı olan korkuyu bir kat daha artırırken hükûmetlerin göçmenlere karşı daha sert biçimde engelleyici tavır takındıkları bir gerçektir. Düzensiz göçmenler özellikle mülteciler bu konuda diğer gruplara göre çok daha sert uygulamalara maruz kalmaktadır. 1996 yılında ABD hükûmetinin çıkardığı IIRIRA diye bilinen “Düzensiz Göç Reform ve Göçmenlere Yükümlülük Paketi” 2001’de gerçekleşen 9/11 olayından sonra radikal biçimde genişletilerek tam bir göçmen karşıtlığına dönüştürülmüştür (Berg ve Tamagno, 2013, s. 156). Benzer bir durumun Avrupa Birliği üye ülkelerinde gerçekleştiği bir vakıdır. 11 Eylül olayını takip eden yıllarda çeşitli Avrupa kentlerinde meydana gelen terör atakları, göçmenlere karşı tutumların sertleşmesine neden olmuştur. Ancak daha sert tavırların ortaya çıkmasına neden olan ise 2015 yılında birlik sınırlarından düzensiz yollar ile Avrupa’ya geçen 1,2 milyon mülteci olmuştur (Eurostat, 2016). Bu tarihten sonra Avrupa kıtası sınırlarının alarm durumuna geçtiği ve göçmenlere karşı çok daha az müsamahakâr davranıldığı bilinmektedir. Suç ve göçmenler arasında herhangi bir bilimsel ilişki olmasa da toplumlarda tehdit algısının yükseldiği (Nunziata, 2015) ve epidemik bir hal aldığı görülmektedir. “Mülteci krizi”ni diğer göç kategorilerinden ayıran önemli özelliklerden birisi, zorla yurtlarından edilen mültecilerin geri dönme şanslarının olmaması ve kitlesel olarak hareket etmeleri ile ilgidir. Bugün medya ve sosyal medya temsilleri açısından mültecilerin insanlar üzerinde yarattığı “dehşet” oldukça yüksektir. Diğer taraftan ortaya çıkan dehşetin, gerçekçi bir zemini olmasa da mültecilerin özellikle salgın hastalıklar ve terör saldırıları ile birlikte anılması, otomatik bir ön yargı refleksi ile daha da derinleştirilir.

Modern İnsanın Kâbusu: Kontrol Kaybı

Her şeyi kontrol edebilme “iştahının” küreselleşmesi, “organize bir sorumsuzluğu” beraberinde getirmekte ve sonunda işlerin herkes için kontrolden çıktığı bir dünyayı inşa etmektedir. Üretilmeye çalışılan refah ve güven diğer tarafta yeni türden toplumsal risk ve korkulara kaynaklık etmektedir (Beck, 2019, s. 37). Modern insanın hayatındaki irili ufaklı eşya ve olayların “şansa” bağlı olması katlanılamaz bir durumdur. Bir tenis maçında tenis topu ya sahanın içerisindeydir ya da sahanın dışına çıkar. Her iki durum da hesaplanmış ve sonuçları öngörülebilmiş durumlardır. Fakat topun ağa takılıp havada asılı kaldığı birkaç saniye en huzursuz anlardır.

Modern insan için kendi hayatının kontrolü dışında kalması korkunç bir düşüncedir ve büyük bir korku kaynağıdır.

Modern insanın güvenlik endişesi ile özgürlük anlayışı arasında paradoksal bir ilişkiden bahsedilebilir. Bauman'ın ifadesi ile modernite ve korku siyam ikizi kadar birbirine yakındır (Bauman ve Dosnkis, 2013, s. 124). Weberyan bir yaklaşım ile modernleşmenin rasyonelleşme ile başucu ilerleyişinin en büyük kâbusu “kontrolü kaybetme” korkusudur. Modern insan bireysel ve toplumsal hayatını öngörülebilirlik üzerine kurmuştur. Özellikle “refah toplumlarında korku düşkünlüğü ve güvenlik takıntısı en görkemli zamanlarını yaşamaktadır” (Bauman, 2006, s. 158).

Terörün en büyük gücü ve ortaya çıkardığı risk, saldırıların yıkıcılığının şiddeti ve yaygınlığından ziyade “asla ulaşılamayacağı” düşünülen yerlerde kendini göstermesidir. Benzer biçimde virüsler de önlenemez biçimde toplumun en ücra köşelerine kadar sızabilirler. Mülteciler -düzenli göçmenlerin aksine- en umulmadık yerde örneğin sahilde denize giren tatilciler arasında insanların hayatına karışabilir. Özellikle planlı ekonomilere ve demokratik kültüre sahip gelişmiş refah toplumlarının en büyük kâbusu olan terör, pandemi ve mültecilerin birer tehdit unsuru olarak görülmesinin nedeni tam da sebep oldukları “kontrol edilememe” duygusudur.

Her üç olgu için yapılan değerlendirmelerin hemen hepsinde ortak kurulan cümlelerden birisi, “hazırlıksız yakalanmak” ifadesidir. Bir terör saldırısının, mülteci akınının veya salgınının ardından “kontrol” tartışmaları alevlenir ve “sorumlu” aranır. Genel olarak devlet ve güvenlik kuvvetleri kontrol konusunda göreve davet edilir. Kamuoyundan gelen “kontrol daveti” otokratik bir aktör olarak devletin etkinliğinin artmasına ve yaygınlaşmasına neden ve bir gerekçe haline dönüşebilir. İnsanlar bireysel olarak ihtiyaç duydukları güveni sağlama işini otokratik mekanizmalara devrederler. Hâlihazırda güvenlik tesis etmek, devletin asli görevi olsa da kamuoyundan gelen talep, otokratik organların hareket alanının genişlemesine ve bireysel özgürlüklerin daha fazla kısıtlanmasına yönelik bir meşruiyet kaynağına dönüşür.

Bu noktada terör aniden, beklenmedik zamanlarda ve öngörülemez yerlerde ortaya çıkması ile kontrol zafiyetini açığa vuran en etkili darbedir. Devletin güvenlik mekanizmalarının ve istihbarat servislerinin -sağlık sistemi ve sınır muhafaza rejimleri olarak da okunabilir- zafiyetlerinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülen terör eylemlerinin amacı, hedef aldıkları sınırlı sayıdaki insandan ziyade aynı toplumun içinde yaşayan diğer insanlardır. Toplumun büyük çoğunluğuna siyasi ve bürokratik örgütlenmenin aslında zannettiklerinin tersine en temel ihtiyaçları olan güvenlik duygusunu koruma kabiliyetinden yoksun olduklarını ve alternatif örgütlenmeleri

kontrol edemediklerini hatırlatır. Bu anlamda terör, devletin şiddet tekeline karşı bir meydan okumadır ve insanlar nereden, ne zaman geleceğini bilemedikleri bu kaynağa karşı korku duyarlar. 11 Eylül olaylarının Amerikan toplumundaki şok etkisi ve devamında devletin saldırılara kaynak olarak gördüğü bölgelerde yarattığı yıkıcı ve geniş tahribatın kamuoyu desteği bu yolla sağlanmıştır. Milyonlarca insanın hayatına mal olacak bu derece bir şiddet kasırgası için büyük bir “şeytan” a ihtiyaç duyulur ve terör eylemleri aranan gerekçeleri kusursuz biçimde sunar.

Tıpkı terör eylemleri gibi salgın hastalıklar da modern insanın kâbusudur. Gelişen modern tıp, geçmiş dönemlerde çaresi bilinmeyen pek çok hastalığın tedavi ve çaresini sunmakla beraber çağdaş dönemlere mahsus ölümcül yeni virüslerin ortaya çıkmasına engel olamamaktadır. Üstorganizmanın insan nesli ile olan mücadelesinde, onca zaferine rağmen insanoglunun mutlak galip olduğu söylenemez. Özellikle son yirmi yılda görülen ve yaygınlaşan yeni tip virüslerin toplum psikolojisi üzerinde yarattığı en temel duyguların başında korku gelmektedir. Korkunun kaynağı kontrol duygusunun yitirilmesine dayanır. Pandemi dönemlerinde insanların market raflarında başta makarna ve tuvalet kağıtları olmak üzere temel gıda ve hijyen malzemelerine hücum etmeleri, insanların kendi hayatlarının kontrolünü yitirme korkusundan kaynaklanmaktadır (Taylor, 2019, s. 32). Nereden geleceği bilinmeyen ve görünmez bir tehlike, insanların hareket kabiliyetlerini büyük ölçüde kısıtlar. Karantina, uzmanların sosyal mesafe ve izolasyon önerileri, kişisel temizlik önerileri vb. tüm değişiklikler, insanların hayatlarına “hiper-hijyenik” bir boyut kazandırır. Uzmanlar belli dönem devam eden virüslere karşı gelişen aşırı hassasiyetin “mesofobik” bir kişiliğin gelişmesine neden olabileceğini ifade eder (Patnaik ve Maji, 2020, s. 39). Her insanda aynı derecede olmasa da erken yaşlarda bu deneyimi geçiren çocuklarda, risk grubunda kronik hastalıkları olan insanlarda virüslere karşı aşırı bir hassasiyet ve korkunun geliştiği ifade edilmektedir. Bu tür korkuların bazı şizofren vakalarına dahi kaynaklık ettiğine dair bilimsel çalışmalar mevcuttur (Belova ve Koliutskia, 2012). Pandemi dönemlerinde gelişen hassasiyet ve sosyal mesafe bazı insanlarda kaynağı belirsiz korkular (*miksofobi*) karşısında bir “tikinti” duygusu da geliştirir ve çağımızda mülteciler bu duygunun en önemli hedeflerinden biridir (Bauman, 2016, s. 15).

Bauman (2016, s. 9) ortaya çıkan bu panik refleksini ustalıklı tasvir ve tahlil eder. Yurtlarından, evlerinden zorla sürülen insanların refah toplumlarının bir üyesi olarak yaşayan gelişmiş ülke vatandaşlarına verdiği en önemli mesaj, kendi hayatlarındaki kırılma ve kontrolü kaybetme olasılığıdır. “Modern gelişmiş” Batılı toplumdaki güvensiz sınıflar (prekarya) işsiz kalmak, sigortasını veya kirasını

ödeyememek gibi korkularını yeni gelenlere yüklerler. Sahilde güneşlenirken bir plastik botun içinde denizden çıkan ve ölümden kaçan mültecilerin uzun olmayan bir zaman önceki hayatları da onların hayatlarına benzer. Bu insanlar da ücretli olarak çalışan bir öğretmen, doktor, bankacı, öğrenci vb. iken bugün ölümden kaçan ve kendine bir hayat kurma arayışındaki sığınmacılar haline gelmişlerdir. “Kapıdaki yabancılar” (Bauman, 2016), refah toplumları içinde yaşayan pek çok insana hayatındaki her şeyi kaybedebileceği korkusunu hatırlattığı için “itici” hatta “tikindirici” gelmektedir (Pantti, 2016, s. 363).

Terör ve pandemi gibi mülteciler de kontrol duygusunun zayıflamasının hem emaresi hem de bir nedenidir. Sınır kontrolü, modern ulus devletlerin egemenlik hakkının en temel göstergesidir. Aynı ölçüde sınır ihlali ile ülkeye giriş yapılması, devletlerin hiç tahammül gösteremeyeceği durumlardan biridir. Birçok devlet hukuku, sınırlarından izinsiz biçimde geçmeyi yasa dışı bir “cürüm” olarak değerlendirir. Düzensiz insan hareketleri içinde mülteciler üç sebeple ayrı bir korku kaynağıdır. Her şeyden önce düzensiz göçmenler, belli prosedürlere göre ülkelerine geri gönderilebilirler ancak mülteciler, birçok ülke açısından uluslararası hukuk normlarına göre koruma altına alınması gereken ve “geri gönderilemez”¹ gruplardır. İkincisi, geri gönderme iradesinin ortaya çıktığı durumlarda dahi mülteciler geri gönderilmeye karşı dirençli gruplardır. Zira gönderildikleri yerde büyük ölçüde ölüm veya benzeri bir tehdit devam etmektedir veya onlar ülkelerindeki ekonomik ve sosyal sermayelerini yitirmiş olabilirler. Üçüncü unsur, mültecilerin büyük kitleler halinde kısa sürede ülke sınırlarına dayanmalarındadır. 2015 yılında Avrupa kıtasının farklı sınırlarını aşarak Avrupa ülkelerine dağılan 1,8 milyon düzensiz göçmenin -ki büyük oranda mülteci gruplarının- kıta ülkelerinde meydana getirdiği siyasal ve toplumsal tartışmalar uzun süreden beri devam etmektedir. Brexit, AB ve üye ülkelerin arasında tekrar sınırların ve duvarların yükselmesi, sağcı ve milliyetçi siyasal hareketlerin ve partilerin yükselişi büyük ölçüde mülteci akınları sebebi ile ortaya çıkmış görünmektedir (Harteveld vd., 2018, s. 157).

Terör, epistomolojik kökeni itibarı ile “büyük korku”, “dehşet” kökenlerinden gelir. Terörün amacı, toplumsal bir “dehşet” yaratmaktır. Dehşet, korkunun keskin bir biçimidir. Terör eylemleri kısa sürede son derece şiddetli ve ani bir korku yaratmayı hedefler. Pandeminin yarattığı korku ise daha yavaş ancak daha etkilidir. Mülteci-

1 Geri gönderilmeme ilkesi (*non-refoulement principle*), uluslararası özel hukukun temel ilkelerinden biridir ve sığınma talep eden kişinin zulüm görmesi muhtemel bir başka ülkeye ve kaynak ülkesine gönderilmemesi prensibini ifade eder.

ler ise kimi zaman kitleler halinde kimi zaman tek tek ve gizlice insanların arasına yayılırlar. Her üç olgu da insanlarda toplumsal hayatın kontrolünün kaybedildiği bir “dehşet” duygusu meydana getirerek toplumda yayılır. Ancak insanların zihinlerinde mündemiç olan bu duygu doğal olarak ortaya çıkmaz. Toplumun içinde yayılan bu dehşet müstakil bir korku dili sayesinde yayılır.

Korkunun Dili

Korku bulaşıcıdır (Wild, Erb ve Bartels, 2001, s. 121) ve korkunun bulaşıcılığı dil üzerinden yürür. İnsanlar birbirlerine korkuyu bulaştırırlar. Korku, “yankı odalarında” (*echo chamber*) insandan insana bulaştırılır (Wollebæk vd., 2019, s. 14). İnsanlar ortak bir iletişim zemini olarak korkuyu birbirlerine bulaştırırlar. Kimi zaman terör (Riga, 2005, s. 361) kimi zaman salgın hastalıklar (Stares ve Yacoubian, 2012, s. 13) kimi zaman ise mülteciler (Gale, 2004 s. 323) viral bir korkunun nesnesi haline getirilirler. Korku; virüs, bomba, mülteci gibi kelimelerin çağrıştırdığı birçok farklı kavram seti ile birlikte ya doğrudan korkunun kendisini veya kökeninde korkunun olduğu akraba duygu ve düşünceleri dolaşıma sokar.

Korkunun kendisi bir iletişim biçimidir ve bir dili vardır. Korkunun dilinin eylemselliği korkutmaktır ve korkunun eylemselliğini sonuçları üzerinden görebiliriz. Diğer bir deyişle korkunun dili, insanları korkutmak için kullanılır. İnsanlar, aralarındaki etkileşim ile birbirlerini korkutabildikleri gibi onları korkutan aktörleri de izleyerek korkarlar. Uzmanlar, gazeteciler ve politikacılar yanında sosyal medya gibi geleneksel olmayan medya ortamlarında her biri birer haber ve malumat üreticisi olan aktörler, korkunun iletiminde rol oynarlar. Çağımızı öncekilerden ayıran ve korku gibi birçok toplumsal olgunun dolaşımının hızlı ve etkin biçimde gerçekleşmesine neden olan unsurların başında iletişim biçimlerinde meydana gelen “ilerlemenin” olduğunu söylemek mümkündür.

Virüslerin yayılımında olduğu gibi korkunun yayılımında da bazı “süper bulaştırıcılardan” bahsetmek gerekir. Karakteri mucibi, insanlar arasında dehşet yayan bulaştırıcıları bir tarafa bırakırsak korku endüstrisinden kâr eden çok sayıda aktör bulunmaktadır. Bunların başında politikacılar gelir. Çalışmanın son başlığında politikacıların korkuyu nasıl araçsallaştırdıkları daha ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır.

Korku endüstrisinin bir diğer önemli aktörü medyadır (Hodges ve Nilep, 2007). Medya, insanların içindeki “yabancı korkusunu” (*xenophobia*) satın alır. İnsanlara içlerindeki korkuyu “haklı çıkaracak” haberler sunmak, medya mecralarının en büyük kaynağıdır. Genel olarak “kötü haberin” alıcısı, “iyi haberin” alıcısından daha fazladır.

Medya sadece kendi kalemi ile korku pazarlamaz. Konu ile ilgili “korku tellallarına” (*fearmongering*) aracılık eder (Gale, 2004, s. 323). Yaklaşmakta olan tehlikeleri haber veren araştırmacı-gazeteciler, mültecilerin hastalıklarından bahseden tıp uzmanları, salgın hastalıkların laboratuvarında nasıl hazırlandığını anlatan bioterör uzmanları, mültecilerin içine gittikleri toplumlara uyum sağlayamadığını ima eden göç uzmanları, gazete ve televizyon ortamlarında “dehşet çığırkanlığı” yaparlar. Toplum içinde “ahlaki panik” havası yaratanlar sonuç itibarı ile siyasi hedefleri mündemiç bir “Patladı Patlayacak Partisi (PPP)” meydana getirirler. Bu sayede oluşan korku endüstrisinden elde edilen ekonomik kâr yanında bunun “kazandırdığı” toplumsal statü de işin cabasıdır.

İletişim araçları açısından 21. yüzyılı eşsiz kılan asıl mecra, sosyal medyadır. Konvansiyonel medyanın yanında sosyal medya kullanıcıları korku ve dehşetin hem üretilmesinde hem de yayılmasında önemli rol oynarlar. Diğer bir ifade ile insanlar hem haber ve korkunun öznelere hem de haberlerden ve korkudan etkilenen nesnelere durumundadırlar. Twitter, Facebook, WhatsApp gibi platformlar her gün yüzlerce korku aktörünün çevrim içi olduğu ve tam da bu dolaşım sayesinde güçlenen “yankı odalarıdır”.

Pek çok insan korkuya kapılmaya mütemayildir. “Süper bulaştırıcılar” gibi “süper bulaştırılanlardan” da bahsetmek mümkündür. Korkunun, insanların sevk ve idaresi için elverişli olduğu kadar toplumsal bazı fonksiyonları da bulunur. İnsanların içinde yaşadıkları risk ve güvensizlik ortamının kaynağını korku kaynağı olan olgularda bulması nispeten kolay bir tutumdur. İnsanların özgürlüklerinin neden kısıtlandığını teröristleri, neden ekonominin kötü gittiğini salgın hastalıkları ve neden işsiz kaldıklarını açıklamak için mültecileri göstermek oldukça elverişli ve kolaydır. Vakiya, bu olgular ile algı arasında bir ilişki de olabilir. Ancak bu gerçek temel olarak iki olgu arasında kurulan sebep sonuç ilişkisine dair “korku dilinin” nasıl bir korku ve korkutma aracı haline getirildiği gerçeğini ortadan kaldırmaz.

Korkutmak için genellikle insanların kendilerini edilgen hissetmelerini sağlayacak failler üretilir. Bunun için en güçlü kavramlar genellikle dışsallığa vurgu yapan kavramlar üzerinden üretilir. “Dış mihraklar”, “dış güçler”, “yabancı terörist savaşçılar”, “bioterör”, mülteciler” gibi birçok kavram, korku öznesinin “dışarılığına” vurgu yapar. Sorunların kaynağını dışarıda aramak bir savunma refleksidir. Genel olarak insan(lar) ın ne yapacaklarını bilemedikleri durumda çözüm yerine sorunun kaynağını dışarı aktarmak geçici ve kısa bir rahatlama sağlar. Ayrıca insanların beraberlik duygularını korumaları açısından da önemli bir işlev görür. Ancak sorunun içeriden kaynaklı olduğu durumlarda bu erteleme daha yıkıcı bir grup içi çözülme ile geri dönecektir.

Terör, virüs ve mülteci kavramları arasında diadik hatta triadik² bir söylem ilişkisi vardır. Böylece korkunun etkisi yekdiğeri ile katlanır ve derinleştirilir. Bazen kavramlar kendi başlarına beklenen korkuyu gösteremeyebilir. “Trafik” kendi başına sıradan bir kavram iken “trafik terörü” denilerek dehşet kaynaklı bir korku ile ilintilendirilir. “Gıda terörü”, “çocuk terörü”, “gece terörü” gibi terör kavramının dehşet yaratmak için diğer sıradan kavramlara eklendiğine sıklıkla rastlanır.

Gerek terör gerek salgınlar gerekse mülteciler mevzu bahis olduğunda sıklıkla kullanılan kavramlardan biri de “dalga”dır. “Terör dalgası”, “virüs dalgası” veya “mülteci dalgası” gibi kullanımlar, korkunun akıcılığına, büyüklüğüne, öngörülemezliğine dikkat çekmek için kullanılan mecazlardır. Dalga, insanda bir boğulma hissi çağrıştırır. Bu açıdan üç kavramın ikili olarak korkuyu büyütme amaçlı kullanılmasına benzer biçimde “dalga” gibi korku çağrıştıran başka kavramlar ile pekiştirildiğine rastlamak mümkündür.

Korkuya kaynaklık eden olgular arasında geçişkenlik ve paralellik kurarak korkuyu derinleştirmek, korku dilinin sıklıkla başvurduğu bir yöntemdir. “Terör çağımızın vebasıdır” mottosu özellikle politik dil tarafından sıklıkla başvurulan bir ifadedir (Peter, 2005; Ündücü, 2011, s. 11). Benzer biçimde medyada “mülteci akını”³, “göçmen akını”⁴, “mülteci terörü”⁵, “salgın terörü”⁶, “mülteci salgını”⁷ gibi tamlamalar ile sıklıkla karşılaşılır. Bu tür diadik kullanımlar sıradan kavramların bir korku nesnesi haline getirilmesinde veya var olan bir korkunun dehşet derinliğinin artırılmasında kusursuz bir rol oynarlar.

Goffman’ın (2014) damgalama kavramsallaştırması, korku dilinin anlaşılmasında zihin açıcı olabilir. Bir sapkınlık türü olarak terör(ist), bir bedensel/ fiziksel deformasyon ve tehdit olarak hasta(lık) ve farklı bir etnoloji olarak mülteci(lik) bu üç temel damgalama biçimine oldukça uygundur. Üç olgu ile bağlantılı kavramların bir damgalama biçimi olarak gündelik hayatta kullanıldığına sıklıkla rastlanır. Bu üç kavram üzerinden olgular doğrudan damgalanır veya toplumsal diğer olgular bu

2 Diadik (diadic) ve triadik (triadic) kavramları Simmel’in mikrososyolojik kavramsallaştırmalarından diad ve triad kavramlarından mülhem üretilmiştir. İkili ve üçlü ilişkiselliğe işaret edilmektedir.

3 <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/avrupada-mul-teci-telasi-39281888>

4 <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/ispanya-kiyilarina-son-3-gunde-770-duzensiz-gocmen-geldi-41653187>

5 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/mul-teci-teroru-39096189>

6 <https://haberajandnet.com/Article/insana-ozne-olusunu-hatirlatan-faktor-coronavirus/QU7UJ6ccX-y7ZDznfLo5R>

7 <https://www.karadenizgazete.com.tr/karadeniz/mul-teci-salgn-her-yeri-sard/53474>

kavramlar üzerinden damgalanır. Her iki durumda da korku yaratmaya yönelik bir dil olarak damgalamanın kullanıldığı durumlar az değildir.

ABD’de Covid-19 pandemi sürecinde enfekte olduğu halde evinden dışarı çıkarak virüsün yayılmasına bilinçli/bilinçsiz sebep olanların “terörist” olarak damgalandıkları bir vakiadır.⁸ Aynı süreçte bazı terör örgütlerinin virüs taşıyıcı mensuplarını insanların toplu olarak yaşadıkları yerlere göndereceklerine dair haberlere de rastlanmıştır. Özellikle pandemi dönemlerinde, virüsün başka bir ülkede laboratuvar ortamında geliştirilerek “silah” olarak kullanıldığına dair haberler yaygınlaşır (Ackerman ve Peterson, 2020, s. 59). Bioterör olarak da isimlendirilen bu olgunun bir vakıa olabileceği yadsınamayacak bir ihtimal olsa da her salgın için aynı tartışmanın yapılması, terör ve salgın hastalıklar üzerine korku inşa eden dilin bir emaresi olarak değerlendirilebilir.

Benzer biçimde mültecilerin terör ile ilişkilendirildiği diskur, terör ile salgın hastalıklar arasındakinden daha az değildir. Göçmenler ve özellikle zorunlu göçmenler (mülteciler) kolayca terör ile ilişkilendirilirler (Newland, 2015; Dessalegne ve Savvidou, 2015). Bu grupların terör eylemlerine karıştıkları durumlar dâhil olmak üzere teröristlerin farklı etnik gruplardan oldukları durumlarda dikkatlerin teröristin eyleminden çok etnik kökenine çekilmesi tam olarak terörün hedefinin gerçekleşmesi anlamına gelir. Terörün yarattığı korku böylece terör eyleminden eylemcinin mensubu olduğu toplumsal gruba kayar.

Salgın hastalıkların göçmenler vasıtası ile yayıldığı yönündeki haberler de benzer bir duruma işaret eder. Göçmenler kadar hareket halinde olan yerlilerin salgın hastalıkları taşıdıkları durumlardan farklı olarak göçmenlerin hastalıkları taşıdıkları durumlarda dikkatler taşıyıcının kökenine odaklanır (Spiegel ve Nankoe, 2004, ss. 20-21). Özellikle aşı direncinin arttığı dönemlerde artış gösteren salgın, çocuk hastalıklarında ilk işaret edilenler göçmenler ve zorunlu göçmenlerdir. Genellikle bu konuda uzmanların ön yargıları da uzman olmayanlardan daha az olmayabilir.

Üç olgunun bir arada bir korku ortamı oluşturmak için kullanıldığı durumlar nadir değildir. Özellikle insanların bir endişe ve korku durumlarına girdikleri ekonomik darlık dönemleri, terör saldırıları sonrası veya pandemi dönemlerinde göçmenlere yönelik ön yargılar daha da yükselir ve korku dili onlar üzerinden ortaya çıkar. Örneğin; bir terör eylemi amacı ile biyolojik silah olarak bir virüsün bir göçmen tarafından ülkeye taşındığı söylentisi her üç olgunun bir arada kullanıldığı iyi bir örnektir. Covid-19 sonrası ABD başkanının salgını “Çin virüsü” olarak tanımlaması

8 <https://www.politico.com/news/2020/03/24/coronavirus-terrorism-justice-department-147821>

ve virüsün Çin'deki bir laboratuvarından çıkarılmış olabileceğini ima eden açıklamaları hem ülkedeki göçmenlere yönelik hem de ülkeye dışarıdan gelecek Çinlilere karşı bir korku yarattığı için eleştirilmiştir (Benjamin, 2021, s. 244).

Terör, salgın hastalıklar, mülteciler özelinde ve üçünün arasında kurulan gerçek veya gerçek olmayan ilişki üzerinden işleyen korku dili, sadece birinin yarattığı korkunun katlanarak derinlik ve yaygınlığının şiddetlenmesine neden olur. Özel bir dil ile derinleşen korku zamanla insanların kolayca sevk ve idare edilebilecekleri bir enstrümana dönüşür.

Korkunun Yönetimi ve Sevki: Korku Endüstrisi

Korkunun harekete geçirici ve hareketleri engelleyici özellikleri vardır. İnsanlar korku ile bir yöne sevk edilebilirler ve yönetilebilirler. Ölüm korkusu en temel kolektif korkulardan biridir. “Dehşet Yönetimi Teorisi”ne (*Terror Management Theory*) göre terör, salgın hastalık, mülteci gibi olgular, ölüm korkusunun tetiklediği bir güvenlik arayışına dönüşebilir. “Ölümlülüğün belirginleşmesi hipotezine göre, eğer bir psikolojik yapı kaygıya karşı koruma sağlıyorsa, insanlara bu kaygının kaynağının hatırlatılması bu yapıya olan ihtiyacı artıracaktır. Bu da sonuç olarak bunu destekleyenlere karşı olumlu, tehdit edenlere karşı ise olumsuz tepkilere yol açacaktır” (Bulut, 2015, s. 65). Eğer gerçek veya algısal bir korku kaynağı üzerinden bir dehşet ortaya çık(arıl) mışsa bunun kanalize edilmesi, yönetilmesi bir siyaset becerisine dönüşür.

11 Eylül olayından sonra Bush, ABD tarihinin en yüksek güvenoyu alan başkanı olarak Afganistan ve Irak'a karşı büyük bir savaş başlatmıştır. Berlin'de 2006 yılında meydana gelen terör saldırıları, sonrasında benzer biçimde güvenlik arayışlarının nasıl dramatik biçimde arttığını gösteren bir başka örnektir (Fischer-Prefslera vd., 2019). Mülteci akınlarında da benzer biçimde terör tehditleri ile özdeşleştirilerek ahlaki panik havası yaratılır (Milton, Spencer ve Findley, 2013, s. 621). Farklı pek çok suç korkusu (hırsızlık, cinayet, işsizlik vb.) ile beraber terör ve bulaşıcı hastalıklar yolu ile de mülteciler üzerinden bir “yaşam tehdidi” algısı oluşturulur.

Korkunun aşırılık etkisi bulunur. Salgın hastalıkların sonucunda bireysel boyutta görülen hiper-hijyen refleksi, terör eylemlerinin etkisi ile toplumsal boyutta “hiper-teyakkuz” (*hyper-vigilance*) olarak ortaya çıkar (Rhudy ve Meager, 2000, s. 65). Terör, güvenlik duyguları ile birlikte güvenlik ajanlarını da (*agent*) harekete geçirir ve organize terör hareketlerinin temel amaçlarından biri de budur. Güvenlik arayışı, özgürlük alanlarını daraltıcı davranışların meşruiyet kaynağı olmaya başladığı noktadan itibaren temel hak ve hukuk zemininin de daralmasına neden olur.

Modernitenin doğal bir ürünü olarak ortaya çıkan modern devlet korkuyu yönetmek gibi bir görevi uhdesine almıştır. Sadakat karşılığında vatandaşlarını “korumak” modern devletin en asli vazifesidir. Bu nedenle korunacak bir nesne olarak korku kaynakları her devletin ihtiyacı olan meşruiyet zemininin genişlemesine imkân verir.

Korku, rekleksif bir savunma ihtiyacını ortaya çıkartır. Modern hayatın keşmekeşi ve karmaşıklığı içinde insanlar bu ihtiyaçlarını karşılayacak “güvenli alanlar” ararlar. Yüksek güvenliki siteler, sağlık sigortaları, antivirüs programları, steril çalışma alanları, sınır duvarları ve yüzlerce diğer etken, insanların bu ihtiyaçlarını karşılamak üzere “yetki devri” yaptıkları alanlardır. Her ne kadar bu yetki devri yapılırken taraflar aralarında açık veya örtük bir “sözleşme” yapsalar da banka kartı alırken dahi uzun ve küçük puntolu sözleşme metinlerini ayrıntılı inceleyen veya ayrıntılı araştıran birine rastlamak nadirattandır.

Devlet ile birey arasındaki sözleşme de bundan daha fazla bir şey değildir. İnsanlar -eğer seçime dayalı bir siyasal rejimden bahsediliyorsa- hükümet etmek için seçtikleri partilerden bu korkularından emin olacakları güvenli bir kamusal alan inşa etmelerini beklerler. Tersinden bir yöntem ile seçmenlerin oylarına talip olanlar için bu alan oldukça geniş bir imkân sunar. Ne kadar çok korkulacak alan varsa kurtarıcıya o kadar ihtiyaç vardır.

Korku, insanların politik davranışlarına en fazla etki eden duyguların başında gelir (Wollebæk vd., 2019, s. 1). Siyasetçi iki şekilde seçmenleri kendisine doğru sevk eder; onlara ya umut verir veya korkutur. Umut vermek için karmaşık ve uzmanlık gerektiren siyasal, ekonomik, toplumsal ilişkileri anlamak, analiz etmek, çözümlenmek ve bunlara göre fikir ve proje üretmek gerekir. Bu uzun ve meşakkatli yolun yerine insanları gerçek veya hayali korkular ile yönlendirmek çok daha kolay ve konforludur. Bu nedenle umut eksenli politika üretemeyen politikacılar için korku kusursuz bir sevk etme aracıdır. Umut ile kendisine çekilemeyen oy kitleleri korkutularak sevk edilebilir. Örneğin; işsizliği nasıl çözeceğini bilmeyen bir siyasetçi basitçe bütün göçmenleri “geldikleri yere göndererek” yeni iş imkânları ortaya çıkaracağını söyler. Zira insanlar da yeni gelenlerin işlerini ellerinden almalarından korkmaktadır. Bunu yanlışlayacak veya doğrulayacak herhangi bir delil aramaya da gerek yoktur. Çünkü bu “herkesin” bildiği ve kabul ettiği “makul” bir gerekçedir. Yabancı korkusu, ucuz siyaset için kusursuz bir membadır.

Günümüzde “çoğu kez hayali bir ‘biz’ topluluğunu birleştiren, tarifi zor, geniş ve belirsiz bir korkudur” (Cesare, 2020, s. 37). İnsanları korkutarak bir araya getirmek

ve birlik duygusu yaratmak her zaman kolaydır. Modern insanın korku kaynakları önceki zamanlardan daha farklı ve derin bir etkiye sahip olduğundan insanları korku nesnelere ile bir politik hedef etrafında bir araya getirmek ve birlik duygusu yaratmak önceki çağlardan daha kolaydır.

Bu eşsiz politik araç, kısa vadede toplumun nispeten önemli bir kısmını mobilize etse de orta ve uzun vadede toplum içindeki farklı grupların da birbirlerine karşı kin ve nefretle bakmalarına neden olacak “zehirli bir virüse” dönüşür. Diğer bir ifade ile korku, toplumun içinde viral oldukça sadece hedef gösterilen savunmasız ve kırılğan grupları değil toplumun tamamını yıkıcı bir endemik etki gösterir.

Terörün hedeflediği dehşeti ortaya çıkarmak için somut bir korku nesnesi olması şart değildir. Baudrillard’ın ifadesi ile (2017, s. 36) “terör de artık sözcüğün gerçek anlamında teröristlere ihtiyaç duymuyor. Her yere gizlenebiliyor sızabiliyor ve bir virüs gibi çoğalabiliyor. Salgın bir hastalık gibi kılcal damarlara kadar moleküller halinde yayılabiliyor. Haberler ve iletişim araçlarının tamamı terörün uydusu haline geldi, geriye kalan her şey ikincil bir konuma düştü”.

Benzer biçimde hayatta kalmak için yerinden edilen mülteciler de “gizlice” sığınacak bir yer ararken medya ve sosyal medya aracılığı ile bir “dehşet” nesnesine dönüştürüldüler. Onlar kimi zaman potansiyel bir “terörist” kimi zaman “salgın hastalıklar” getiren “kapımızdaki yabancılar”dır. Ölüm korkusu ile sefalet içinde hayatta kalabilme mücadelesi veren bu insanların, savunma refleksi olmayan elverişli bir grup olarak imal edilmiş korkunun nesnesi haline dönüşmeleri ve ortaya çıkan öfkenin boşaltılabileceği bir “günah keçisi” olmaları son derece kolaydır (Bauman, 2016, s. 48). Özellikle popülist politikacılar için mülteciler, korku kültürünü inşa etmek için eşsiz ve kusursuz bir malzemedir (Gale, 2004, s. 323).

Sonuç

Bilim ve teknikteki ilerlemenin insanlığın bireysel ve toplumsal korkularını izale edeceği düşünülmüş olsa da 21. yüzyılın kendine has yeni korku formları paradoksal bir gerçekliğe işaret etmektedir. Terör, salgın hastalıklar ve mültecilerin her birinin nasıl birer korku kaynağı olduğuna dair çeşitli savlar olmakla beraber bunların üçünün arasındaki etkileşimin nasıl bir sonuç ürettiğine dair argümanlar belirgin değildir. Oysaki her birinin arasındaki etkileşim, her birinin ayrı ayrı ürettiği korkuların toplamından daha büyük bir korku kaynağına dönüşmektedir. Üç olgunun arasındaki diadik ve triadik etkileşimin hızlanması ve yaygınlaşması, korkunun derinliğini de aynı ölçüde artırmaktadır. Korku kaynaklarının arasındaki etkileşimi tetikleyen ve

derinleştiren bir olgu olarak küreselleşme kritik bir rol oynamaktadır. Küreselleşme ile birlikte korkunun yayılım, yoğunluk, hız ve etkisinin de şiddetlenmesi, modernitenin vaat ettiği güvenlik alanlarının daralmasına neden olmaktadır.

Bilim ve teknikte kaydedilen ilerlemeler pek çok konuda güven inşa etse de birtakım yeni sorunlar da ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunlar insan topluluklarını gelecekte geçmişten çok daha fazla meşgul edecek gibi görünmektedir. Bilinen tarihin son 300 yılı “antroposen çağı” olarak isimlendirilmektedir (Crutzen, 2006). Tarih boyunca doğa karşısında edilgen olan insanın antroposen dönemde doğaya karşı bir üstünlük kazandığı ve ona hükmettiği düşünülse de nihai hükmü vermek için erken bir dönemde olduğumuz söylenebilir. Milyarlarca yıllık dünya tarihi içinde son üç yüzyıldaki gelişimlerin yıkıcı sonuçları her geçen gün daha fazla görünür hale gelmektedir. Küresel ısınmadan çevre kirliliğine, vahşice ormansızlaşmadan biyoçeşitlilik kırımına kadar pek çok alanda insanoğlunun doğa karşısındaki yıkıcı gücü tarihin hiçbir döneminde bugünkü kadar belirgin olmamıştır. İklim mülteciliği, zootenik virüs kaynaklı pandemi gibi korku kaynakları bu konudaki tipik örnekler olarak gösterilebilir. Diğer bir ifade ile yaşadığımız çağı insanın kendi eli ile hazırladığı bir korku çağı olarak tanımlamak mümkündür.

Antroposen çağının daha büyük yıkıcılığı kendi türüne yönelmiş görünmektedir ve büyük ölçüde insanların aralarındaki rekabet ve çatışmalardan kaynaklanmaktadır. Küresel ve bölgesel boyutta toplumsal tabakalar arasındaki eşitsizlik her geçen gün daha da derinleşmektedir. Diğer taraftan küresel güç hiyerarşisinde hâkim pozisyonda olan kapitalist merkez ülkeler, çevre ülkeleri her geçen gün daha fazla bağımlı ve yaşanmaz hale getirmektedirler. İnsanlar arasındaki rekabet ve çatışmaların dolaylı veya doğrudan sonuçları mülteci, terör saldırıları ve pandemik salgınlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ve benzeri olgular, adaletsizlik ve eşitsizliklerin hem bir sonucu hem de nedeni olarak değerlendirilmelidir.

Önceki zamanlardan çok daha karmaşık ve girift ekonomik, sosyal ve toplumsal ilişkiler ağı ile örülü dünyada kontrol etme arayışı arttıkça yeni risk ve korku alanları oluşmaktadır. Geleceğe dair öngörülebilirliği zayıflatan terör, pandemi ve mültecilik gibi olgular karşısında insanlar gönüllü bir yetki devri arayışına girmektedirler. Paradoksal bir biçimde, insanlar daha özgür bir dünya ararken çeşitli biçimlerde “kapatma”lara açık ve muhtaç hale gelmektedirler. Bu süreci modern zamanlarda başlayan “Büyük Kapatılma”nın (Foucault, 2011) bir tür devamı ya da güncellenmiş hali olarak da okumak mümkün. Kapatma kısmi ya da kapsayıcı ve geçici ya da kalıcı biçimlerde tezahür etmektedir. Teröristi, salgını ve mültecileri kontrol amacıyla uygulanan sınır kapılarının kapatılması, karantina, hastaneye yatırma, sokağa çıkma

yasaklamaları, gettolaş(tır)ma, sosyal politikalarda dışlama hatta hapsetme, tutuklama eylemleri tipik birer kapatma örnekleridir.

Toplumsal korkular “kapatma” için bir rıza ve talep yaratmaktadır. Rıza sadece bir ihtiyaç ile değil korku dili yolu ile insanlar arasında yayılmaktadır. Otoriteye karşı üretilen rıza ve talep, iktidar sahipleri tarafından iktidar alanlarının genişletilmesi ve derinleştirilmesi için elverişli gerekçeler üretebilmektedir. Diğer taraftan aynı korku kaynakları, muhalefet aktörleri tarafından da siyasi bir manivelaya dönüştürülebilmektedir. Kamuoyunun güvenlik ve özgürlük dengeleri arasındaki beklentileri kimi zaman iktidarın kimi zaman ise muhalefetin malzemesi olabilmektedir. İnsanları korkutmak kimi zaman iktidar alanlarını genişletirken kimi zaman yeni iktidar alanları için de bir fırsata dönüşebilmektedir. Çoğu zaman bu durum iktidar ve muhalefet bloklarının nerede konumlandıkları ile alakalıdır. Mülteciler bunun için tipik bir örnek teşkil etmektedir. Siyaseten topluma umut veren proje üretemeyen siyasi aktörler, insanların korkuları üzerinden bir iktidar arayışına girmektedirler.

Sonuç olarak, insanlık bilim ve teknik alanlarındaki gelişmelere derinden umut bağlamış, daha özgür ve güvenli bir dünyanın arayışı içinde iken yeni türden gerçek veya hayali korkuların pençesinden kendini kurtaramaz hale gelmiştir. İnsanın doğaya ve diğer insanlara karşı kendi eli ile yaptığı sınır tanımaz haksızlıklar ve hükmetme arzusu, günümüz dünyasını eskisinden daha fazla güvensiz ve korku duyulacak bir duruma getirmektedir. Küreselleşme pek çok konuda olduğu gibi eski ve yeni türden korku kaynaklarının arasındaki etkileşimi artırarak yaşadığımız çağı bir korku çağı haline dönüştürmektedir.

The Age of Fear: Terrorism, Pandemic, and Refugees

Ali Zafer Sağiroğlu

Some social scientists tried to explain the social phenomena of the 21st century with different conceptualizations. Castells (2013) preferred to call it “Network Society”, to draw attention to the power of interaction, Lyon (2001) “Surveillance Society”, Beck (2019) “Risk Society”. The periods starting with the 21st century and just before are named with different conceptualizations such as “Age of Anger” (Mishra, 2017), “Age of Migration” (Castles etc, 2014), “Age of Terror” (Hayden, 2016). There were also those who described the same periods as “Insecurity” (Denney, 2009) or an “Age of Fear” (Bauman, 2006). None of these attempts merely aim to define the era. Each of them is conceptualizations that point to another aspect of social life and offer different perspectives to better understand social phenomena rather than eliminating the reality of the other. The aim of conceptualization efforts about the era is to emphasize the tendency of related concepts to take a pivot position in the global dimension (Castles etc, 2014, p. 5).

The world seems to have gone one step further than Beck’s “Risk Society” (2019) drawn around the concept of anxiety. Almost every part of the world is faced with terror, epidemic or refugee “threats” and anxiety has turned into fear. The increa-

 Assist Prof., Ankara Yıldırım Beyazıt University. alizaferus@yahoo.com

 <https://orcid.org/0000-0002-9047-1839>

 © Scientific Studies Association
DOI: 10.12658/M0642
insan & toplum, 2021.
insanvetoplum.org

 Received: 19.04.2021
Revision: 03.06.2021
Accepted: 30.06.2021
Online First: 1.10.2021

sing speed and prevalence cause fear to be much more effective than in any era. It is not possible for especially “developed” countries and welfare societies to stay away from these three phenomena. As a matter of fact, the effect of the fear created by concrete threats is observed in welfare societies as much deeper and more shocking than in other societies.

It is hardly to say that there are no other sources of fear except these three phenomena, but this study has focused on how these three phenomena are related to construct the fear in a common and effective manner regular to the 21st century and how they create a greater fear culture in total with the strength of the interaction between them.

Unlike the previous times, the following four components must be sought to comprehend the transformative power of globalization: diffusion, density, velocity and impact. A clear or coherent formulation of the term cannot be made without reference to such broad spatial connections (Held et al., 1999: 14–15). In the first two decades of the 21st century, the focus of the fears produced by the three-phenomenon indicating in this study is different from the previous times. It is directly related to the consequences of fear as much as the fear itself. Globalization adds different dimensions to fear.

First of all, the diffusion of the fear seems to have progressed incomparably in any previous period. Second, although the sources of fear are the same or similar; their new age-specific forms, dimensions and increased intensity have appeared. Third, the velocity of modern fears is much higher than before. Finally, the interaction between fear-provoking phenomena, which manifests itself in new forms, generates greater fears than each one could do in total. In this sense, the power of influence has become much higher.

The forms of terrorism, pandemics and refugees that emerged after the 2000s and the relationship between them are the main subject of this study. The social impacts of the events that followed the attacks on the World Trade Center in New York on September 11, 2001, the global irregular migration movements that gained momentum especially after the 2000s, and the corona virus family pandemic epidemics seen after the 2000s handled in this study.

First of all, the background of the historical course of the three aforementioned phenomena was framed and it was tried to understand how the three events worked in three chapters. In the first chapter, it is examined how the phenomena that are the source of fear weaken the control abilities of the modern societies. Then, the

analysis of a intercommunication ground that can be defined as the “language of fear” in various social interaction grounds. Lastly, how this language is used in the disparting and administration of societies is the subject of the last two titles of the study.

The Background of the Source of Fear in the 21st Century

The impacts of the 9/11 attacks left some traces in cultural and social life besides the political sphere. While the respect for diversity and multiculturalism have become controversial, anti-immigrant and Islamophobic parties that regard immigrants as a security and cultural threat have risen (Castles etc, 2014, p. 6).

Infectious diseases caused by viruses, which have been seen in very common forms throughout history, are not a new phenomenon. But epidemics have become a greater threat in our age. The 21st century marks a special period in terms of human mobility. The periodization of “Age of Migrations” (2014) by Castles and others to point out this rising mobility also indicates the situation. Today, in terms of media and social media representations, the “fear” created by refugees on people is substantially high. On the other hand, the fear is deepened further by an automatic prejudice reflex and mentioning refugees especially with epidemics and terrorist attacks, though there is no evidence based fact.

Modern Human’s Nightmare: Losing Control

A paradoxical relationship can be observed between modern man’s concern for security and his understanding of freedom. In Bauman’s words, modernity and fear are as close to each other as the “siamese twin” (Bauman and Dosnkis, 2013, p. 124). The biggest nightmare of modernization and rationalization, with a Weberian approach, is the fear of “losing control”. Modern man has built his individual and social life on predictability. Especially in “welfare societies, weakness for fear and obsession with security live their most glorious times (Bauman, 2006, p. 158).

The greatest power of terrorism and the risk it poses is that the destructiveness of the attacks manifests itself in places thought to be “never reachable” rather than the severity and prevalence. Similarly, viruses can inevitably infiltrate into the farthest corners of society. Refugees – unlike regular migrants – can interfere in people’s lives in the most unlikely places – for example, among vacationers swimming on the beach. The reason why terrorism, pandemics and refugees, which are the biggest

nightmares of developed welfare societies with planned economies and democratic cultures, are seen as threats is precisely the feeling of “uncontrollability” they cause.

The Language of Fear

Fear is contagious (Wild, Erb and Bartels, 2001, p. 121) and the contagion of fear runs through language. People infect each other with fear. Fear is transmitted from person to person in “echo chambers” (Wollebæk et al., 2019, p.14). People infect one another with fear as a common ground of communication. Sometimes terror (Riga, 2005, p. 361), sometimes epidemics (Stares and Yacoubian, 2012, p. 13) and sometimes refugees (Gale, 2004, p. 323) are become the object of viral fear.

In the spread of fear, as in the spread of viruses, it is necessary to mention some “super-infectious”. Politicians are the chief among these. Another important actor of the fear industry is the media (Hodges and Nilep, 2007). It mediates “fearmongering” on the subject (Gale, 2004, p.323).

There is a diadic and even triadic discursive relationship between the concepts of terrorism, virus and refugee. Thus, the effect of fear is multiplied and deepened one after the other. Similarly, phrases such as “refugee influx”, “immigrant influx”, “refugee terror”, “epidemic terror” “refugee epidemic” are frequently encountered in the media. Such diadic uses play an excellent role in making mundane concepts an object of fear or deepening of dread of an existing fear.

Management and Dispatch of Fear: The Fear Industry

Fear has an incentive and obstructive capability. People can be led and manipulated by fear. Fear of death is one of the most fundamental collective fears. According to the “terror management theory”, some phenomena such as terrorism, epidemics and refugees can turn into a search for security triggered by the fear of death.

Similarly, refugee influxes are associated with terrorist threats, creating an atmosphere of moral panic (Milton, Spencer, & Findley, 2013, p. 621). Along with many different fears of crime (theft, murder, unemployment, etc.), a “life threat” perception is created over refugees through terrorism and contagious diseases.

Terrorism activates security agents along with feelings of security, and this is one of the main purposes of organized terrorist movements. The pursuit of security causes to be narrowed the ground of fundamental rights and law. Many acts under

the frame of counter terrorism restrict the areas of freedom and begin to become a source of legitimacy for many policies.

Fear raises the need for a reflexive defense. In the tumult and complexity of modern life, people seek “safe spaces” to meet the security needs. High-security sites, health insurance, anti-virus programs, sterile workspaces, border walls and hundreds of others are areas where people “delegate” to meet these needs.

Fear is one of the emotions that most affect people’s political behavior (Wollebæk et al., 2019, p.1). The politicians drive the voters towards themselves in two ways; It either gives them hope or scares them. In order to give people a hope, it is necessary to comprehend and analyze complex and specialization-required political, economic and social relations, and to produce ideas and projects accordingly. For this reason, fear is a perfect referral tool for politicians who can not produce hope-based policies. Fear of strangers is the perfect fountain for populist politics.

Conclusion

Although it was thought that the progress in science and technique would eliminate the individual and social fears of humanity, the unique new fear forms of the 21st century point to a paradoxical reality. Although there are various arguments about how terrorism, epidemics and refugees are a source of fear, the arguments about how the interaction between the three of them produce a result are not clear. However, the interaction between each of them turns into a greater source of fear than the sum of the fears produced by each of them separately.

The greater destructiveness of the anthropocene seems to be directed towards its own kind, and it is largely due to endless competition and conflict between humans. The inequality between social strata on a global and regional scale is getting deeper day by day.

As the search for control increases, new areas of risk and fear arise in the world, which is much more complex and intricate than previous times, within a complex network of economic, societal and social relations. In the face of phenomena such as terrorism, pandemics and refugees that weaken the predictability of the future directed people to seek a voluntary transfer of authority. Paradoxically, as people seek a freer world, they become vulnerable and needy of various forms of ‘closure’.

The closure manifests itself in partial or inclusive and temporary or permanent forms. Applied for the purpose of controlling terrorist, epidemic and refugees; Closing

of border gates, quarantine, hospitalization, curfews, ghettoization, exclusion in social policies and even imprisonment, arrest actions are typical examples of closure.

As a result, humankind seems to have placed a deep hope for the developments in the fields of science and technology, and while in search of a freer and safer world, it seems unable to free itself from the clutches of new kinds of real or imaginary fears. Unlimited injustices committed by man against nature and other people with his own hands and the desire to rule everything make today's world more insecure and fearful than before. Globalization transforms the contemporary age into the age of fear by increasing the interaction between old and new sources of fear.

Kaynakça

- Ackerman, G. ve Peterson, H. (2020). Terrorism and COVID-19: Actual and potential impacts. *Research Notes. Perspectives on Terrorism*, 14(3), 59-73.
- Baudrillard, J. (2017). *Can çekişen küresel güç*. Doğu Batı Yayınları.
- Bauman, Z. (2006). *Akaşkan korku*. Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2016). *Kapımızdaki yabancılar*. Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. ve Donskis, L. (2013). *Ahlaki körlük: Akaşkan modernlikte duyarlılığın yitimi*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Beck, U. (2019). *Risk toplumu*. İthaki Yayınları
- Belova, N. A. Ve Koliutskaia, E. V. (2012). Moral mysophobia phenomenon in schizophrenia. *Zhurnal Nevrologii i Psikiatrii Imeni S.S. Korsakova*, 112(6), 13-17.
- Benjamin, E. (2021). Trump, the coronavirus pandemic, Asian American xenophobia, and humanistic psychology. *Journal of Humanistic Psychology*, 61(2), 244-259.
- Berg, U. D. ve Tamagno, C. (2013). Migration brokers and document fixers. T. Gammeltoft-Hansen (Ed.). *The migration industry and the commercialization of international migration* içinde (ss. 190-214). Routledge.
- Bulut, M. B. (2015). Terör yönetimi kuramı (Dehşet yönetimi kuramı). *Mediterranean Journal of Humanities*, 5(1), 161-174.
- Castells, M. (2013). *Ağ toplumunun yükselişi/enformasyon çağı: Ekonomi, toplum ve kültür*. İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Castles, S., de Haas, H. ve Miller, M. J. (2014). *The age of migration: International population movements in the modern world* (5. Baskı). Guilford Press.
- Cesare, D. D. (2020). *Egemen virüs. Kapitalizm nefessiz bırakır*. Pinhan Yayıncılık.
- Crutzen, P. J. (2006). The "Anthropocene". E. Ehlers ve T. Krafft (Ed.). *Earth system science in the anthropocene* içinde (ss. 13-18). Springer.
- Denney, D. (2009). *Living in dangerous times: Fear, insecurity, risk and social policy*. Wiley & Blackwell Pub.
- Dessalegne, D. ve Savvidou, E. (2015). *Do not conflate refugees with terrorists*. UNHCR. https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2015/12/JointStatementUNHCR-Ombudswoman_Dec2015.pdf adresinden 06.04.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Erdoğan, E. ve Semerci, P. U. (2019). Göçmen karşıtlığında tehdit algısının rolü: Korku ve endişe duygusu. *Siyasetteki gölge: Korku* içinde (ss. 75-110). İthaki.
- Eurostat. (2016). *Newsrelease "record number of over 1.2 million first time asylum seekers registered in 2015"*.

- <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf/790eba01-381c-4163-bcd2-a54959b99ed6> adresinden 15.12.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Fischer-Preflera, D., Schwemmer, C. ve Fischbacher, K. (2019). Collective sense-making in times of crisis: Connecting terror management theory with Twitter user reactions to the Berlin terrorist attack. *Computers in Human Behavior*, 100, 138-151.
- Foucault, M. (2011). *Büyük kapatılma*. F. Keskin (Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Gale, P. (2004). The refugee crisis and fear: Populist politics and media discourse. *Journal of Sociology*, 40(4), 321-340.
- Giddens, A. (1990). *The consequences of modernity*. Polity Press.
- Goffman, E. (2014). *Damga: Örselenmiş kimliğin idare edilişi üzerine notlar*. Heretik Yayınları.
- haberajandanet.com. (03.04.2020). "İnsana özne oluşunu hatırlatan faktör: Coronavirus". <https://haberajandanet.com/Article/insana-ozne-olusunu-hatirlatan-faktor-coronavirus/QU7UJ6ccXy7ZDznfLo5R> adresinden 12.01.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Harteveld, E., Schaper, J., De Lange, S. L. ve Van Der Brug, W. (2018) Blaming brussels? The impact of (news about) the refugee crisis on attitudes towards the EU and national politics. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 56, 157-177.
- Harvey, D. (1990). *The condition of postmodernity: An enquiry into the origins of cultural change*. Blackwell.
- Hayden, M. V. (2016). *Playing to the edge: American intelligence in the age of terror*. Penguin Press.
- Held, D., Goldblatt, D., McGrew, A. ve Perraton, J. (1999). *Global transformations*. Polity Press.
- Hodges, A. ve Nilep, C. (2007). *Discourse, war and terrorism*. John Benjamin Pub.
- hurriyet.com. (03.01.1998). "Avrupa'da mülteci telaşı". <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/avrupada-mul-teci-telasi-39281888> adresinden 12.01.2021 tarihinde erişilmiştir.
- hurriyet.com. (03.11.2020). "<https://www.hurriyet.com.tr/dunya/ispanya-kiyilarina-son-3-gunde-770-duzensiz-gocmen-geldi-41653187>". <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/ispanya-kiyilarina-son-3-gunde-770-duzensiz-gocmen-geldi-41653187> adresinden 12.01.2021 tarihinde erişilmiştir.
- hurriyet.com. (14.08.1999). "Mülteci terörü". <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/mul-teci-teroru-39096189> adresinden 12.01.2021 tarihinde erişilmiştir.
- IAGS. (2020). *How much did the September 11 terrorist attack cost America?* Institute for the Analysis of Global Security. <https://web.archive.org/web/20180215013048/http://www.iags.org/costof911.html> adresinden 19.12.2020 tarihinde erişilmiştir.
- IEP. (2015). *Global terrorism index*. The Institute for Economics and Peace.
- IOM. (2020). *World migration report*. Geneva: IOM.
- karadenizgazete.com. (26.03.2015). "Mülteci salgını her yeri sarı". <https://www.karadenizgazete.com.tr/karadeniz/mul-teci-salgn-her-yeri-sardi/53474> adresinden 12.01.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Lyons, D. (2001). *Surveillance society: Monitoring everyday life*. Open University Press.
- Massey, D. (1994). A global sense of place. *Space, Place, and Gender*. University of Minnesota Press.
- Matthew, J. M. (2009). *The impact of 9/11 on politics and war: The day that changed everything?* Palgrave Macmillan.
- Milton, D., Spencer, M. ve Findley, M. (2013). Radicalism of the hopeless: Refugee flows and transnational terrorism. *International Interactions*, 39(5), 621-645.
- Mishra, P. (2017). *The age of anger, the history of present*. Penguin Books, Great Britain.
- Morgan, J.M. (2009). *The Impact of 9/11 on Business and Economics: The Business of Terror*. Springer.
- Newland, K. (2015). *The U.S. record shows refugees are not a threat. commentaries*. W.D.: MPI. <https://www>

- migrationpolicy.org/news/us-record-shows-refugees-are-not-threat?gclid=CjwKCAjwjbCDBhAwEiwA-iudBywp6s8339nO1XdL8AflcHlSR8IwjBfocXGaEg-x7Q-SplfFX0PMiERoCsH8QAvD_BwE adresinden 06.04.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Nunziata, L. (2015). Immigration and crime: Evidence from victimization data. *The Journal of Population Economics*, 28, 697-736.
- Pantti, M. (2016) "Despicable, disgusting, repulsive!!!" Public emotions and moralities in online discussions about violence towards refugees, javnost. *The Public*, 23(4), 363-381.
- Patnaik, N. M. ve Maji, S. (2020). Psychological issues and stress on people in the purview of COVID-19 pandemic lockdown. *Food and Scientific Reports*, 1(Special issue).
- Peter, J. R. (2005). The plague of terrorism. *The Linacre Quarterly*, 72(4), 361-363.
- Pew Research Center. (2016). *Europeans fear wave of refugees will mean more terrorism, fewer jobs*. <https://www.pewresearch.org/global/2016/07/11/europeans-fear-wave-of-refugees-will-mean-more-terrorism-fewer-jobs/> adresinden 15.11.2020 tarihinde erişilmiştir.
- politico.com. (24.03.2020). "Those who intentionally spread coronavirus could be charged as terrorists". <https://www.politico.com/news/2020/03/24/coronavirus-terrorism-justice-department-147821> adresinden 12.01.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Preston, R. (2002). *The demon in the freezer*. Ballantine Books.
- Riga, P. J. (2005). The plague of terrorism.. *The Linacre Quarterly*, 72(4), 361-363.
- Rhudy, J. L., & Meagher, M. W. (2000). Fear and anxiety: divergent effects on human pain thresholds. *Pain*, 84(1), 65-75.
- Sağiroğlu, A. Z. ve Yılmaz, İ. H. (2021). *Yabancılarla birlikte yaşamak: Mamak örneği*. Nobel Yayınevi.
- Sanders, B. ve Smith, M. (2007). The Iraqi refugee disaster. *World Policy Journal*, 24(3), 23-28.
- Spiegel, P. B. ve Nankoe, A. (2004). UNHCR, HIV/AIDS and refugees: Lessons learned. *Forced Migration Review. Reproductive health for displaced people. Oxford Refugee Studies*. January 2004, FMR 19.
- Stares, P. B. ve Yacoubian, M. (2012). Rethinking the war on terror. New approaches to conflict prevention and management in the Post-9/11 World. B. Magnusson ve Z. Zalloua (Ed.). *Contagion: Health, fear, sovereignty* içinde (ss. 4-25). Washington: Whitman College.
- Taylor, S. (2019). *The psychology of pandemics*. Cambridge Scholars Publishing.
- UNHCR. (2020). *Global trends forced displacement*. UNHCR.
- Ündücü, C.A. (2011). Uluslararası sistem ve terörizm arasındaki ilişki. *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 2(1).
- Vine, D., Coffman, C., Khoury, K., Lovasz, M., Bush, H., Leduc, R. ve Walkup, J. (2020). *Creating refugees: Displacement caused by the United States' Post-9/11 Wars*. Watson Institute.
- WHO. (2019). *A world at risk. Annual report on global preparedness for health emergencies. Global Preparedness Monitoring Board*. Global Preparedness Monitoring Board. World Health Organization.
- Wild, B., Erb, M. ve Bartels, M. (2001). Are emotions contagious? Evoked emotions while viewing emotionally expressive faces: Quality, quantity, time course and gender differences. *Psychiatry Research*, 102(2).
- Wollebæk, D., Karlsen, R., Steen-Johnsen, K. ve Enjolras, B. (2019). Anger, fear, and echo chambers: The emotional basis for online behavior. *Social Media and Society*.